

L. Otter, *In Centraal Azië. Een reis langs tradities en godsdiensten*, Amsterdam/Antwerpen, Uitgeverij Atlas, 2009, ISBN 9789045007892

In Centraal Azië

Linda Otter neemt in haar nieuwe boek *In Centraal Azië. Een reis langs tradities en godsdiensten* de lezer mee naar een voor Westelingen gesluierde regio. Haar reisverhalen uit Oezbekistan, Kirgizië en Tadzjikistan zijn een passievolle zoektocht naar brandende kwesties in dit gebied. Ze stort zich op huwelijks tradities in Kirgizië, verkent mensenrechten in Oezbekistan en zoekt in Tadzjikistan heroïnesmokkelaars en islamitische extremisten op. Dit alles in de schaduw van de Sovjet-Unie en in de spotlights van islam, democratie en kapitalisme. De rode draad van het boek is de situatie van vrouwen. Gedurende haar reis voert Otter gesprekken met vrouwen van verschillende leeftijden, bevolkingsgroepen en religies. Geen thema - of het nu gaat om bruidsonthoeringen, echtscheidingen of prostitutie - is voor haar taboe. Op de achtergrond van deze vrouwenrechtenschendingen komt de politieke en religieuze geschiedenis van de regio aan bod. De auteur brengt het uiteenvallen van de Sovjet-Unie, staatsgrepen, burgeroorlog en de machtsstrijd tussen islamitische groepen en de overheid in de vorm van beknopte historische intermezzi in haar reisverhaal. Daarin geeft ze duidelijk weer hoe de machtswisselingen in de twintigste eeuw de landen, volken en individuele burgers hebben beïnvloed.

Tijdens het lezen komt het gevoel boven dat Otter jaagt naar spraakmakende schendingen van vrouwenrechten, imposante stunts vanuit de overheid en schuilplekken van religieuze fanatici. Maar op de een of de andere manier vindt ze deze niet. Waar-

om? Misschien omdat ze door de bril van Westerse normen en waarden kijkt. Wat voor een westerling een mensenrechtenschending is, is daar een gedoogde gang van zaken. De terugkeer tot inheemse, niet-islamitische, tradities gaat hand in hand met toenemende islamisering of radicalisering van bevolkingsgroepen. Het afzetten tegen het communistisch verleden zet deze landen aan tot het aannemen van vormen van het Westerse kapitalisme.

Linda Otter heeft het onderwerp vanuit een journalistieke invalshoek benaderd. Haar vakkundigheid in interviewen, observeren en gevolgtrekken is evident. Ze weet haar weg te vinden tussen de volkstradities, moslimconventies en het communistische stigma. Ze zet doordacht de feiten naast de meningen en maakt goed gebruik van politieke en historische bronnen.

In Centraal Azië kan een *eye-opener* zijn voor degenen die van deze regio nauwelijks iets weten. Voor degenen die op de hoogte zijn van de geschiedenis van de afgelopen twee decennia, is het een mooie aanvulling. Want dit boek geeft zeker een persoonlijk gezicht aan religieuze opstanden, politieke draaien en traditiewendingen.

Kasia Wallusch, studente Islam en Arabisch aan de Radboud Universiteit Nijmegen

H. Daalder e.a. (samenstelling), *Geschriften van een intellectuele glazenwasser. De draagbare Tromp*, Amsterdam: Bert Bakker, 2010, ISBN 9789035135093

Geschriften van Tromp

Een dag na de moord op Pim Fortuyn schreef Bart Tromp een column in het *Parool*. 'Fortuyn laat geen partij achter, noch een program. De optelsom van ontevredenheid en rancune levert geen politiek inhoud

op, laat staan stootrichting. Dat was ook zonder deze verschrikkelijke moord het geval geweest. Niet het Catshuis was zijn vooruitzicht geweest, maar vier jaar luidruchtig gestoor in de Kamer, waarna hem het lot van - naar keuze - boer Koekoek of Drees jr. had gewacht. De schrale troost is dat hij is gestorven op het hoogtepunt van de roem die hij zo lang heeft gezocht.' Met deze column roeide Tromp (1944-2007) tegen de tijdgeest in, waarin Fortuyn heilig werd verklaard. Vrijwel alle columns van Tromp getuigen van een onafhankelijke geest. Zo hekelde hij in 2004 de laatdunkendheid waarmee op het Franse hoofddoekjesverbod werd gereageerd. 'In Europa zal Frankrijk echter geen eenling blijven, maar een voorbeeld.' En bij aanvang van de Irak-oorlog waarschuwde hij voor de valse gronden waarop de Amerikanen binnenvielen. Bart Tromp was een erudiete, scherpe, tegendraadse denker en een geëngageerd man, die drie decennia als columnist, wetenschapper en essayist in het maatschappelijk debat invloedrijk is geweest. Alleen al om die reden verdient hij een verzamelbundel. Maar hoe te kiezen uit zijn nalatenschap, product van - volgens Job Cohen - 'ongehoorde productiviteit'? De samenstellers hebben geprobeerd recht te doen aan de brede belangstelling van Tromp. In de vuistdikke bundel staan zowel academische publicaties, waaronder zijn oratie, maar ook polemische columns. Een wetenschapper mag geïnteresseerd zijn in verhandelingen over Marx contra Engels of revisionisme en de sociaaldemocratie, maar geldt dat ook voor de liefhebbers van zijn columns? Die beleven waarschijnlijk meer plezier aan zijn persoonlijke brieven. In zijn brief aan Hirsi Ali in 2002 voorspelt Tromp precies hoe het uiteindelijk met haar politieke carrière zal aflopen. 'Beste Ayaan, opereren in een fractie betekent geven en nemen, iets waartoe je, zolang ik je ken, niet erg geneigd bent (...).'

De onderwerpen van de essays en columns zijn verrassend tijdloos en hij verweeft vaak een internationaal perspectief met binnenlandse problemen. Ook na twintig